

1976. godine, a vremenom se povlači s likovne scene.

Ovo izdanje vrijedan je prinos publicističkoj građi koja za tematiku ima lokalnu likovnu baštinu te koja dobrim dijelom još čeka svoju znanstvenu obradu i valorizaciju.

Branimir Kopilović

Marija Šeremešić, *Tradicijska ogavlja i nakit : djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica*, Udruženje građana „Urbani Šokci“, Sombor, 2022., 80 str.

Autorica knjige *Tradicijska ogavlja i nakit – djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica* Marija Šeremešić porijeklom je Monoštorka. Iako ju je životni put odveo u Sombor i gradski način života, njena povezanost s rodnim Monoštorom i ljubav prema kulturi i tradiciji potaknuli su je na životni rad na prikupljanju podataka materijalne i nematerijalne tradicijske baštine, povijesnih činjenica ali i današnje kulture i društvenog života Monoštoraca. Sve to urodilo je plodom – izdavanjem brojnih knjiga, članaka, znanstvenih radova, ali i aktivnošću u udrugama na polju kulture te suradnjom s udrugama kako u Vojvodini tako i u matičnoj domovini te s Hrvatima u Mađarskoj. Suradnici u ovoj knjizi su brojni pojedinci kao i udruge građana.

Knjiga *Tradicijska ogavlja i nakit – djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica* podijeljena je na četiri dijela, s četiri podnaslova.

Prvi podnaslov, istovjetan naslovu knjige, napisan je na hrvatskom, a potom i na srpskom i engleskom jeziku. Stoga, uvodni sadržaj knjige mogu pročitati stranci na jednom od svjetskih

jezika i tako dobiti informacije koje dalje kroz knjigu prepunu fotografija ipak daju dovoljan „putokaz“. Ovaj naslov donosi opće informacije odnosno kratke crtice o hrvatskim Šokcima i njihovoj odjeći u bačkoj ravnici. Nadalje, nešto više općih informacija nastavlja se o Monoštoru – lokacija, povijest, stanovništvo, jezik, prirodno okruženje, kultura, te na kraju i dio vezan uz narodnu nošnju i ogavlja. Kako autorica navodi, „Vještina ručnog rada Šokica osobito se razvila i u ukrašavanju ženske kose, ogavlja, marama i poprsja koja pripadaju uz ogavlja, a izrađuju se od različitih materijala i boja“. Ogavlje predstavlja cjelokupan proces češljanja kose te ukrašavanja ili pokrivanje iste. Ono je osobito važan pokazatelj spola, starosnog, društvenog, obiteljskog ali i ekonomskog statusa osobe u zajednici.

Drugi podnaslov „Djevojačko češljanje i ogavlja“ podijeljen je u tri podnaslova. „Od šepe do marama“ dio je

knjige koji nam govori o oglavlju odmah po rođenju djeteta. Kao i kod djevojaka i žena, i djeca su imala svakidašnje oglavlje, ali i ono za svečane prilike. Svaki dan nosila su bijelu ili šarenu pamučnu kapicu dok bi u svečanim prilikama nosili bogato ukrašenu kapicu od svile, delina ili pliša. Takvo najpoznatije pokrivalo za djecu odnosno dječja *šepa* zove se *rodičarka*. Pri polasku u školu djevojčicama se kosa uplitala u dvije pletenice (*repove*) dok su zimi nosile marame. U svečanim prilikama kosu su im pleli i ukrašavali u oglavlje zvano *čista pletenica*. „Češljanje pletenice“ podnaslov je koji slikovito pokazuje kako su se djevojčice i djevojke češljale odnosno način pletenja kose za određeno oglavlje. Nadalje, prikazuju se načini i vrste marama koje su nosile mlađe djevojke odnosno Šokice s navršenih 14 godina.

„Puna glava“ treći je podnaslov i govori o najsvečanijem oglavlju monoštorskih Šokica. Ovo oglavlje imala je zaručena djevojka. Isto oglavlje je i kod mladenke s tim što se dodaje i čapljino perje. Nakon udaje, djevojke postaju žene i uvijek imaju pokrivenu glavu odnosno nose maramu.

Slijedi „Oglavlje udanih žena“. Nakon udaje žena svakodnevno nosi maramu. Vrsta i boja marame jasan su pokazatelj starosti žene, njene uloge u obitelji i društvu, životnog događaja i prilika. Udane žene su kosu češljale u jednu pletenicu koja se na zatiljku motala u tzv. *kukmu*. Zatim se stavlja manja marama – *podvezač* koji je služio da sakrije kosu. Na kraju dolazi gornja marama – ona koja „govori“ o ženi. Marame su kvadratnog oblika. Razlika je u materijalima i veličini iz čega slijedi i određeni način povezivanja iste. Djevojke i mlađe žene su

nosile marame živih i veselih boja, dok su starije žene nosile tamnije nijanse. Autorica navodi nazive kao i osnovne boje marama na monoštorskom dijalektu.

Posljednji podnaslov „Nakit“ jasno govori o nakitu kojim su djevojke i žene kitile glavu, vrat, prsa i dijelove ruku. A to su: *zrnje*, *novci*, *plantike*, cvijeće, igle itd. Nakit se nije nosio svakodnevno nego sukladno godinama osobe i životnim prilikama. Međutim, količina, vrsta i boja nakita određivala je dobni ali i imovinski status Šokice. Najraskošnije treba biti odjevena i nakićena mladenka. Djevojački nakit se stavljao oko vrata i padao je do prsa, zatim na kosu i na leđa ispod potiljka. Autorica navodi nazive nakita i mjesto gdje se kiti.

Na samom kraju knjige dodatak je sa značenjima riječi. U knjizi je mnogo monoštorskih šokačkih riječi bez kojih ova knjiga ne bi niti mogla biti napisana. Stoga, za svaki pojam naveden kroz naslove u ovom dijelu možemo iščitati točno objašnjenje i zaroniti u leksičko bogatstvo monoštorsko-šokačkog dijalekta.

Knjiga *Tradicijska oglavlja i nakit – djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica* svojevrsan je vodič kako odjenuti, počešljati i povezati Šokicu. Osim vrijednih tekstualnih informacija o načinima češljanja i ukrašavanja kose, zatim vrstama marama i načinima povezivanja, tu su i brojne fotografije koje prate tekst odnosno slikovito pojašnjavaju ono što autorica piše. U knjizi su mnogobrojne stare fotografije, ali i nove. Stoga, kroz fotografije možemo uočiti promjene kroz vrijeme. Također, smatram da je ovo dobar način čuvanja fotografija. Osim toga, knjiga je mala leksičkografska riznica šokačkih riječi vezanih uz oglavlja i nakit monoštorskih Šokica.

Ova knjiga, kao čuvar sakupljenih podataka o načinima češljanja i ukrašavanja oglašja, u budućnosti zaista može poslužiti kao vodič pri odijevanju Šokica.

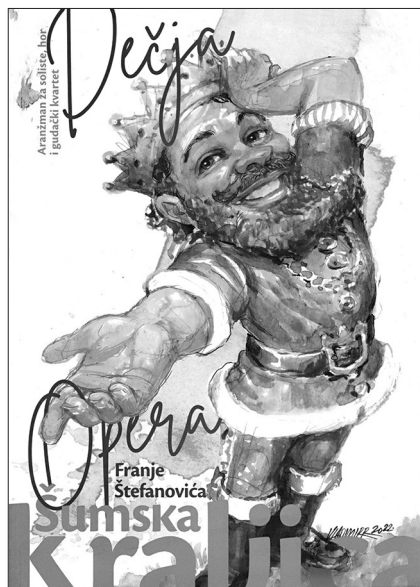
Sonja Periškić Pejak

Dečja opera Šumska kraljica Franje Štefanovića Šumska kraljica: [muzikalija], Fondacija „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“, Petrovaradin, 2022., 103 str.

Na ovom izdanju partiture opere za djecu svakako možemo čestitati svima onima koji su doprinijeli da se ono pojavi u ovako reprezentativnom obliku. Prije samih nota u partituri, nalazi se sadržaj iz kojega vidimo da se izdanju partiture prišlo vrlo ozbiljno, detaljno i nadasve s puno ljubavi za samo djelo koje je vrlo značajno za zajednicu Hrvata u Vojvodini.

Uvod (str. 7) potpisuje dr. Darko Polić, upravitelj Fondacije „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ u kojemu navodi sve radnje koje su obavljene na realizaciji ove dječje opere, koju je predvodio Petar Pifat, ali nažalost zbog prerane smrti nije sačekao premijeru, pa je izdanje partiture njemu posvećeno. Opera je uvrštena u manifestaciju „Novi Sad – Europska prijestolnica kulture“.

Prof. Ivana Andrić Penava (str. 8-16), autorica je rada „Franjo Štefanović: Glazbeni opus i rad sa djecom / sic!/“ u kojem je kratka biografija skladatelja, opisuje njegovu ulogu u kulturnom i društvenom životu Srijema, njegov pedagoški rad kao učitelja i glazbenika te daje popis njegovih glazbenih djela. Popis glazbenih djela sastavljen je od glazbenih formi u kojima se sklada-

telj izražavao u svojim djelima. Od formi imamo muški zbor – 71 skladba, mješoviti zbor – 37 skladbi, samopjevi za glas i klavir – 15, crkvene skladbe (Mise) – 6, dječje skladbe – 22 i popijevke – 13. Navedeni su svi naslovi za koje se pouzdano zna da su Štefanovićeva djela, s točno upisanim tonalitetom, glazbenom formom, izvođačkim aparatom, autorom teksta (ako ga ima u skladbi) te s godinom i mjestom pisanja kompozicije. Iz tih podataka vidimo da je kompozitor djelovao na području Srijema (Petrovaradin i Stari Slankamen) i Slavonije (Našice i Osijek). Na koncu teksta nalaze se zanimljivosti o Franji Štefanoviću.

Sažetak na engleskom jeziku nalazi se na 103. stranici.

Dr. Nataša Tasić, teoretičarka izvođačkih umjetnosti, u svom tekstu „Opera pripada djeci“ (str. 17-20), govori o 1920. godini kada su se započele stvarati glazbene institucije u Zagrebu, Beogradu i Novom Sadu pa su kompozitori pratili europske tijekove tog vremena. Nagla-